

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Борислав Александров Ясенов
Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство
„Проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“, в област на висше образование 8. Изкуства, професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство, докторска програма Музикознание и музикално изкуство.

Настоящата рецензия изказвам в качеството си на член на научно жури, за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „Изследване върху стиловете и техниката на изпълнение при джаз саксофона“, за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование 8. Изкуства, професионално направление 8.3. Музикално и танцово изкуство, докторска програма Музикознание и музикално изкуство. Автор на дисертационния труд е Цюе Лей – докторант към катедра „Поп и джаз изкуство“, Вокален факултет, с научен ръководител проф. д. изк. Мария Ганева – Национална музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“, София.

Предоставеният ми комплект материали включва следните документи:

- автобиография;
- дисертационен труд;
- автореферат;
- списък на научните публикации.

Цюе Лей започва да изучава саксофон на 8-годишна възраст, като неизменно продължава да развива и усъвършенства компетентностите си в областта на музикалното изкуство. На 9-годишна възраст се обучава на инструмента при Гуо Ян – член на управителния съвет на Асоциацията на музикантите на провинция Съчуан. През 2011 г. постъпва в Тиендзинския педагогически университет, където учи саксофон при професор Уан Тунфън, който заема деканска позиция в учебното заведение. Придобива бакалавърска степен в Китай и продължава висшето си образование в България, в НМА „Проф. Панчо Владигеров“ – София, през 2015 г., в специалност Поп и джаз саксофон, образователно-квалификационна степен „магистър“. По Специален предмет му преподават саксофонистите Стефан Бъчваров и Апостол Апостолов, Джаз композиция и Дирижиране изучава при проф. д. изк. Мария Ганева, а Джаз импровизация при професор Симеон Щерев и Михаил Йосифов. От 2018 г. е докторант в Академията.

Амбицията му и целенасочената му дейност го провокират да търси високи постижения и детайлно вникване в изпълнителското изкуство на поп и джаз саксофона. В своето развитие докторантът е работил върху произведения, както в класическата музика, така и в джаза, запознат е със стиловите характеристики и владее техниките на изпълнение.

Художественотворческата дейност на Цюе Лей е много активна. Участва многократно в конкурси в Китай, в различни концерти в България. Тук може да споменем Шанхайско състезание по джаз (2014 г.), работата със Симфоничния оркестър на град Тиендзин (2016 г.), изпълненията в България в различни мероприятия, свързани с културен обмен (2017 г.), интерпретация на класическа музика в посолството на Китайската народна република в България (2018 г.), участията в церемония на

престижното китайско издание „Златна камбана“ и в събитие, посветено на обмяна в областта на изкуството и културата между България и Китай. Изпълнителската му дейност у нас и в чужбина способства за израстването на докторанта в музикално-изпълнителското изкуство и обогатяване на знанията в областта на джазовата музика – теоретико-практически и естетически.

Педагогическата работа на Цюе Лей е реализирана в период от тригодишна практика, през която се запознава и развива съдържанието и методите на преподаване на саксофон на ученици от различни нива. Според докторанта, педагогическата му работа се основава на благоприятна атмосфера, способстваща за изграждане на добри взаимоотношения между учител и ученик, с което постига високи резултати в обучителния процес и провокира ученическия интерес към саксофона. Подпомага учениците и студентите в справянето им с трудностите появили се при изпълнението на определени задачи.

В периода март – ноември 2020 г. преподава по саксофон в професионално-техническо училище „Компас“ в град Чънду, Китайска народна република, като развива следната дейност:

- педагогическа работа в профилиращите курсове по саксофон, според учебните планове и подготовка за приемните изпити в художествените висши училища;
- целенасочено усъвършенства методите на преподаване и учебната програма, за постигане на качество в образованието и участва в съвещания касаещи преподавателската дейност;
- съдейства в училищните дела за работата по специалността, представя финални отчети за обучението на учениците.

В периода септември 2012 – март 2015 г. е преподавател в подготвително училище „Свят на изкуството“ в град Чънду, Китайска народна република, където изготвя учебните планове и съдържанието на учебните курсове според възрастта и нивото на отделните ученици, следи стриктно за изпълнението им, а също така участва в курсове за повишаване на нивото на педагозите, организирани от училището. Мотивира учениците и ги подготвя за участие в различни конкурси на общинско и национално ниво.

От справката за научните публикации е видно, че те са две на брой и са пряко свързани с темата на дисертационния труд, който логично финализира научно-изследователските търсения на докторанта до момента.

- „Бибоп скали в импровизацията“. Независим музикологичен портал. Август, 2021, <http://www.musicology-bg.com/bebop.pdf> ;

- „Как се упражнява джаз импровизация на саксофон“ – представена в Докторантски четения, 2021 на НМА „Проф. Панчо Владигеров“ (сборник с материали от научна среща на докторанти – под печат).

Актуалността на темата на дисертационния труд „Изследване върху стиловете и техниката на изпълнение при джаз саксофона“ е обусловена от необходимостта от разглеждане, анализиране и обновяване на подходите в методиката на преподаване свързана най-вече със създаване на основа в изучаването на саксофона в Китай, опознаването на инструмента и джазовата музика в по-голяма степен, както и практическото им приложение.

Основен мотив за написването на труда е специалността на автора – саксофон и стремежа да представи по-обстойно различните техники на изпълнение и стилове в джаза. Темата е насочена към саксофона, използването му в класическата музика и джаза, стиловете в джазовата музика, техника на изпълнение в джаза, импровизацията, както и основни методически насоки за инструмента, с който Цюе Лей концертира, преподава и целенасочено са отправени научните му търсения и изследвания.

В дисертацията е изследвана и систематизирана голяма по обем информация, свързана с разглеждане на предходни търсения и разработки в тази област. Описани са характерните особености на стиловете в джаза. Изследвани, анализирани и систематизирани са възникването и развитието на инструмента, ролята му в класическата музика и джаза. Специално внимание е обърнато на изпълнителската проблематика и са дадени методически насоки за обучението по саксофон, както и за основните импровизационни принципи в джазовата музика. Съчетаването на импровизационните характеристики при джаза с методиката на обучението по саксофон, ще допринесе за изграждане и развитие на изпълнителско-творчески модел при джаз саксофонистите. Всичко това ще доведе до обогатяване на теоретико-практическите умения при саксофонистите-изпълнители и ще разшири компетентностите на музикалните педагози. Горезиложеното обуславя приносния характер на дисертацията.

В разработката са използвани теоретичният метод, свързан с разглеждане процеса на поява и развитие на саксофона, видовете саксофони, описани са техниките на свирене на саксофон, методи на работа за постигане на качествена импровизация и теория на музикалните елементи за постигането ѝ, аналитичен – анализ на произведения, стил на изпълнение на емблематични джаз саксофонисти, направен е сравнителен анализ в класическата и джазовата музика, исторически – хронология на развитието на джаза и използването на саксофона, разгледани са интерпретациите на известни джаз саксофонисти, както и емпиричният метод на изследване. Това създава предпоставка за разработване на нови технически упражнения, спомагащи за качеството и иновативността в обучението по джаз саксофон и обогатяване на импровизационните възможности на изпълнителите.

Трудът отговаря на изискванията за създаване на дисертация. Цюе Лей използва дедуктивния метод, подхождайки от историческите предпоставки при създаване и развитие на саксофона и анализи на техники на изпълнение в музикалното изкуство като цяло (в общ план), към стилови особености при интерпретация и импровизацията в джаза, както и внедряването им в методиката при обучението по саксофон. По този начин изследването разширява и обогатява сферата на познанията за инструмента в китайската образователна система и представя личните възгледи на автора.

Това обуславя и целта на докторанта, а именно да провокира интерес и да създаде възможност за по-обстойно опознаване на джазовата музика, което да послужи за основа в бъдещия процес на обучението по саксофон в Китай.

Практико-приложното значение на разработката се изразява в изясняване на концепции чрез разглеждане на техники на изпълнение при саксофона в различните стилове, което ще спомогне на обучаващите се да опознаят и вникнат в музиката, преди изпълнението на пиесата, правилно да подхождат към интерпретацията при различните видове музикални жанрове, а също така се дават и методически насоки за справяне с трудностите в произведенията за саксофон.

Дисертацията включва шест глави.

В увода на това задълбочено и обстойно изследване, докторантът излага научната си хипотеза, представя обекта, предмета, целта, задачите и мотивите за написването на труда.

Първа глава – „Процес на развитие на саксофона в джаз музиката“, включва четири подглави, в които дисертантът описва появата и развитието на саксофона, изпълнители допринесли за популяризирането му в класическата музика и време и място на появата на инструмента в джаза, представя творческа биографична справка на създателя на инструмента Адолф Сакс, запознава с видовете саксофони, както и с характерни особености.

Във втора глава – „Съпоставка и анализ на техниките на изпълнение в класическата и джаз музиката“, дисертантът прави сравнителен анализ и дава методически насоки за работа в двете сфери на музикалното изкуство. Разглежда основни постановъчни изисквания и различни техники на изпълнение. Отбелязва важността на артикулацията. Описва историята на създаване на „Концерт за саксофон в *Es dur*“, оп. 109 и прави музикално-естетически анализ на произведението, както и кратка творческа биографична справка на автора му, композитора А. Глазунов. Предлага методи за разрешаването на основни проблеми, възникващи при изучаване и интерпретация на творбата. Анализира техниките на изпълнение в композицията „Малък чардаш“ написана от испанския саксофонист и педагог Педро Итура. Обръща внимание на трактовката на звука (тембър, вибрато), амбушюрната постановка, специфика на фразирането и интерпретацията.

При трета глава – „Сравнение и анализ на класическия и джаз стила при изпълненията на саксофон“, обръща внимание на стиловата характеристика в двата жанра и емоционалното въздействие. Представя творческа биография на автора на „Малкият чардаш“ – Педро Итура, анализира стила и трудните за изпълнение места в произведението. Описва характеристиките на джазови стилове разгледани хронологично и мястото и ролята на саксофона според стила. Изброява известни личности допринесли за еволюцията на джазовата музика. Прави сравнителен анализ на стилистичното изпълнение на саксофон при класиката и джаза.

Четвърта глава – „Техника, стил и функция на саксофона в различните течения на джаза“, разглежда стила на изпълнение на емблематични саксофонисти допринесли за развитието както на саксофонното изпълнителско изкуство, така и на джаза. Представя личности и ролята на саксофона в различните течения на джаза, хронологично.

В пета глава – „Душата на джаза – импровизацията“, обръща задълбочено внимание на импровизацията в джазовата музика. Същността и ролята ѝ в джаза. Показва своя поглед към този важен елемент в музиката визирайки и някои малки особености в бароковата музика. Предлага упражнения, инструкции за постигане на импровизационни умения. Обобщава и дава методически насоки за импровизация на саксофон в джаза. Анализира произведението „Mohawk“, опус 15.

Шеста глава – „Овластяване на основните умения. Импровизацията на саксофон в джаз изпълненията“, представя анализ на основните техники в джаз импровизацията при саксофона и методически насоки за тяхното овладяване. Разглежда блуса и различни джазови стилове, както и саксофонната интерпретация при тях. Обърнато е внимание на четири елемента от изключително важно значение за постигане на качествена импровизация, а именно: познаване на видовете акорди, обозначенията и същността на структурата им, връзката на акорда с определен лад; осъзнаване и овладяване спецификата на метроритмичния импулс в джаза; фразиране в импровизацията – използване на характерни скали и модели (дава насоки за усъвършенстване и примери с кратки фрази на Паркър и Гилеспи); комбиниране на ритъм и хармония за създаване фразите в импровизацията, като следващ етап на работа.

Съдържанието на труда е изложено в общо 185 страници. Обясненията са обосновани с подходящи нотни примери, някои от които допринасят за създаване на още по-ясна представа за разглеждания обект. Библиографията включва 36 източника.

Авторефератът е изготвен според изискванията и дава ясна представа за съдържанието, обекта, предмета, целта, задачите, изследователския инструментариум и отразява основните резултати, постигнати в дисертацията.

Приносите на дисертационния труд се изразяват в следното:

- стандартизиране на методите на обучение на базата на анализа на техниките на изпълнение в класическата музика и джаза, водещо до по-задълбоченото познаване на музикалното изкуство в двата жанра;

- разгледани и анализирани са развитието на джазовата музика и стила на изпълнение на емблематични саксофонисти от различни течения, с което създава основа, обогатява познанията за джаза и дава ясна посока за образователния процес;

- описани са методи за изучаване на импровизацията в джаза;

- анализирани са множество техники и начини за разрешаване на проблеми, свързани с изпълнението. Всичко това ще послужи за усъвършенстване на методологията на преподаване на саксофона и постигане на високи резултати в обучителния процес.

Констатирам, че Цюе Лей използва на места не съвсем точни думи носещи приблизителен смисъл, някои странни, но верни изрази, което е породено от факта, че дисертацията е написана на чужд за докторанта език, но изказът е разбираем и достъпен. Всеки разгледан проблем е теоретично обоснован. Използвани са професионални термини, разкриващи подтекста и същината на труда.

Ще си позволя да направя някои препоръки, а именно:

- в точките свързани с класическата музика, е добре да се използва европейската система за обозначаване на строй, темпо, тоналност, приета в музикалната ни практика;

- по-прегледно е вековете да се изписват с римски цифри, а цитатите с наклонен шрифт (курсив);

- добре ще е при цитираните имена на изпълнители и композитори да се добавят години на раждане и кончина;

- необходимо е примерите в целия труд да се номерират, от първия до последния, не по глави;

- при анализа на „Концерт за саксофон в *Es dur*“, оп. 109, на места се забелязват лексикални неточности, внасящи объркване. Ако обясненията за отделните елементи са подплатени с конкретни, по-детайлни примери, вместо поместените общи, ще допринесат за по-голяма яснота;

- в съвременната научна литература е прието вместо определението чернокожо население или чернокожи, да се използва афроамериканско население или афроамериканци.

В заключение ще изтъкна, че дисертационния труд на Цюе Лей на тема „Изследване върху стиловете и техниката на изпълнение при джаз саксофона“, показва задълбоченост на разглежданата тематика, иновативен е в идеята за изследване и анализирани функцията и интерпретацията при саксофона в двете сфери на музикалното изкуство – класика и джаз, има методико-приложен характер и научно-теоретична обосновка. От изложеното в труда е видно, че Цюе Лей е със солидна музикално-теоретична и практическа подготовка има личен поглед и подход към разглежданата проблематика. Считаю, че теоретичната разработка отговаря на предявените от ЗРАСРБ и Правилника за неговото приложение, изисквания за придобиване на образователна и научна степен „доктор“. Това ми дава основание да предложа на уважаемото научно жури да присъди на Цюе Лей образователната и научна степен „доктор“.

28.12.2021 г.

Изготвил рецензията:

(проф. д-р Борислав Ясенов)